

ФУНКЦИИ И НАЧИН НА РАБОТАТА НА ИНСТРУМЕНТИТЕ ЗА ПРОВЕРКА НА КАЧЕСТВОТО НА ЧОВЕШКИ ПРЕВОДИ

Виктория Петрова

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

viktoriya@dcl.bas.bg

Резюме: Статията предлага система от грешки, чрез която могат да бъдат оценени програмите за проверка на качеството на превода. За целта бяха анализирани и разделени тематично възможностите на отделните програми, както и условията, при които се използват. Описани са техническите характеристики на избраните за тестване програми и се представя предложение за система от грешки, която е съобразена с функционалностите на програмите за оценка на превода. Описани са характеристиките на създадения за целта на изследването двуезиков корпус с превод от английски на български. Резултатите от изследването показват, че в програмите за оценка на качеството на превода не е заложен общ стандарт за определение за сериозността на грешките. Наблюдава се добра работа при стандартизирани разминавания при предаването на числа, употребата на правописни и пунктуационни правила, както и при други несъответствия между изходния и целевия език. Количеството на фалшиви грешки обаче е голямо, което налага крайна проверка от човек.

Ключови думи: *проверка на качеството, превод, оценка на превода*

Въведение

Известно е, че за даден текст са възможни различни преводи в зависимост от целите, които ще обслужва (рекламна брошура, упътване, договор и т.н.). По тази причина няма единни критерии за качеството на даден превод. Въпреки големия интерес и многобройните проучвания, оценката на качеството на превода остава спорна тема както в научните среди (например Hague et al. (2011), House (2015), Colina (2020)), така и сред преводачите¹³⁵.

Що се отнася до преводаческия бранш, към днешна дата качеството на превода се задава основно от споразумението между клиента и преводача или доставчика на езикови услуги¹³⁶. Клиентът заявява каква квалификация да притежават преводачът и коректорът; използването или не на преводна памет или терминологична база, ако има такива; начина на изписване на конкретни имена, търговски марки и тяхното превеждане или не и др.

Технологичното развитие и автоматизацията в сферата на превода налагат цялостна промяна на работните процеси. Част от тази промяна е разработването на програми за автоматична оценка на превода (от англ. – Quality assessment tools или QA tools), които да ускорят сроковете за проверка на текстовете след работата на преводача и редактора. Те откриват грешки в правописа, пунктуацията и различни типове несъответствия в рамките на няколко секунди. Всяка от тях работи с двуезикови файлове и повечето от стандартните проверки, извършвани от тях, са сходни. Отличават се обаче и със свои уникални функции. Например Ексбенч (Xbench¹³⁷) позволява офлайн и онлайн търсене на текст в даден проект за превод – както в текста на изходния, така и на целевия език. Лин-

¹³⁵ Годишното проучване за 2020 г. е разделено на две части – преди и след COVID.
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020_language_industry_survey_report.pdf

¹³⁶ Двамата основни международни стандарта, определящи процесите на превод, са ISO 9001 и ISO 17100. Те гарантират качествен превод, като прецизират какви компетенции трябва да притежава всеки участник в бранша, и изискват клиентът и доставчикът на преводачески услуги да определят заедно какви са изискванията за качество за всеки конкретен проект.

¹³⁷ <https://www.xbench.net/>

гуистик Тулбокс (Linguistic ToolBox¹³⁸) използва задължителна и персонализирана конфигурация за всеки проект, а много производители на софтуер за компютърноподпомогнат превод, включително Традос (Trados¹³⁹), Уърдфаст (Wordfast¹⁴⁰), Дежа Вю (Déjà Vu¹⁴¹), Мемокю (MemoQ¹⁴²) и други, са включили автоматични настройки за проверката на качеството на превода (QA функции), които също могат да бъдат персонализирани.

Въпреки сходността си обаче програмите за оценка на качеството на превода оценяват по различен начин грешките в текста. Ако една програма „оцени“ дадена грешка като ключова за разбирането му, то за друга програма същата грешка може да е просто маркирана със забележка. Поради тази причина целта на настоящата статия е да се опишат детайлно характеристиките на инструментите за проверка на превода, да се представи извършеният експеримент и да се коментират получените резултати и да се предложи стъпка към създаването на унифицирана класификация, чрез която да бъдат тествани програмите за проверка на качеството на превода и да бъдат сравнени техните функционалности.

1. Кратка характеристика на инструментите за проверка на качеството на превода

1.1. Комплексност на задачата за проверка на качеството на превода

Относителната природа на езика и пазарните изисквания определят структурата и вида на инструментите за оценка на превода, което, от една страна, дефинира комплексния характер на задачата, а от друга страна, прави нейното решение многопластово. Не всички грешки са истински „грешки“. Според Хансен, макар че грешките в целевия език могат да окажат значително въздействие върху качеството на превода, те трябва да се разглеждат като обичайните проблеми, които се наблюдават при създаването на текстове (Hansen 2010: 386).

Също така не трябва да се забравя, че поне до момента няма компютърен редактор, който да може да замени професионален редактор. Той може само да улесни работата на редакторите. Ако програмата за оценка на превода не е открила грешки, това в никакъв случай не гарантира, че преводът е (изцяло) правилен. Аналогично има случаи, когато над 90% от сегментите, които софтуерът предлага като съдържащи грешка, фактически са правилни.

1.2. Функционалности на системите за проверка на качеството на превода

Според международните стандарти гарантирането на качеството на превода се състои в това да бъде проверено: състоянието на изходните документи, възможността за осъществяване в зададените срокове и бюджет и състоянието на текста за превод след обработка (процедури, извършвани, за да могат текстовете да бъдат използвани от програмите за превод и след това върнати в първоначалния им формат). Постигането на желаното качество зависи в голяма степен и от характеристиките на конкретния проект (технически превод, локализация на игри, юридически превод, маркетингова транскреация¹⁴³ и др.). В своя статия от 2007 г. Зеебург определя като ключов фактор в избора на инструменти за проверка на качеството на превода дори и файловия формат (Seeburg, 2006).

Грешките, които тези програми засичат, са различни и могат да бъдат разделени обобщено по следния начин в Таблица 1:

¹³⁸ <http://autoupdate.lionbridge.com/LTB3/>

¹³⁹ <https://www.sdl.com/>

¹⁴⁰ <https://www.wordfast.com/>

¹⁴¹ <https://atril.com/>

¹⁴² <https://www.memoq.com/>

¹⁴³ от англ. transcreation

Таблица 1. Основна характеристика на функциите на програмите за проверка на качеството на превода

Типове грешки, основани на графична еквивалентност и езикова норма	Типове грешки, основани на смислова еквивалентност	Допълнителни функционалности
<p>Несъответствие на ниво сегмент:</p> <ul style="list-style-type: none"> – сегментите в целевия език и езика източник съвпадат; – празни сегменти. <p>Графични грешки:</p> <ul style="list-style-type: none"> – несъответствие между цифрови изрази. Към тази група спадат променени, липсващи или допълнителни цифрови изрази; – несъответствие в специфични символи. Към тази група спадат несдвоени скоби (от различен вид), несдвоени кавички (от различен вид); – несъответствие в линкове и интернет адреси; – несъответствие в комбинациите от цифри и букви; – несъответствията в употребата на главни букви; – излишно повторение на празен символ. В някои програми към тази категория спада и липсата на празен символ. <p>Грешки, свързани с нормативните правила за употреба на езика:</p> <ul style="list-style-type: none"> – граматика; – правопис. В някои програми към тази категория спадат и правилата за пунктуация; – повтарящи се думи; – частичен превод – минимален брой непреведени последователни думи. 	<ul style="list-style-type: none"> – съответствие в езика източник: дали даден термин или дума са използвани последователно в целия оригинален документ; – съответствие в целевия език: дали даден термин или дума са използвани в последователно в целия преводен документ; – терминология, която преводачът е длъжен да спазва; – списък с термини, които не се превеждат; – наличие на комбинирани в една дума малки и големи букви. 	<ul style="list-style-type: none"> – несъответствие между таговете; – проверка на повече от един файл наведнъж; – списък, с който се определя кое след кое да бъде проверено; – резултати/ доклад: засечените грешки се записват в отделен файл; – резултати/ доклад за нанесени промени; – различни режими за търсене: прости, регулярни изрази и заместващи символи на Майкрософт Уърд; – профилиране на програмите за проверка на качеството според конкретен клиент; – команден панел: позволява да се автоматизира инструментът за проверка на качеството без обработка на файлове чрез графичния потребителски интерфейс.

2. Класификация на грешките, които се откриват от програмите за измерване на качеството на превода

Както бе описано във въведението на този труд, въпреки че програмите за проверка на качеството позволяват автоматичното откриване на описаните по-горе грешки при превода, те дават различно ниво на важност за всяка от тях.

В Традос намерените проблеми при превода се делят на: **грешка** (Error), **предупреждение** (Warning) и **забележка** (Note), като към грешка принадлежат липсващи или сгрешени цифрови изрази, към **предупреждение** – различна пунктуация в края на изречението, а към **забележки** – двоен празен символ. В Ексбенч разделението е между **основни грешки** (Basic) (непреведен сегмент или несъответствие в текста), **грешки в текста** (Content) (към което принадлежат пунктуационни несъответствия, двойни празни символи, пропуснати или объркани цифри и други), **списък с грешки** (Checklists) и **проверка на правописа** (Spell-checker).

Кю Ей Дистилър (QA Distiller¹⁴⁴) определя сериозността на грешката според цифрова скала. Пример: двоен празен символ би получил Тежест 1 (Severity 1), пунктуационна грешка би получила Тежест 2 (Severity 2), докато пропуск или несъответствие в превода би получил Тежест 5 (Severity 5). Друга програма, Лингвистик Туулбокс (Linguistic ToolBox¹⁴⁵), която няма да бъде използвана за настоящия експеримент, ги разделя на **сегментация** (Segment Checker) (несъответствия на ниво сегмент), **проверка на правописа** (Speller), **термини и пунктуация** (Term & Punctuation), **обща информация** (General Information) – името на файла или използваната конфигурация, като между отделните групи няма йерархия.

Мемокю (МемоQ¹⁴⁶), който също като Традос е програма за компютърноподпомогнат превод, не степенува грешките по важност, а по вид (код на страницата – Codepage, последователност в превода – Consistency, форматиране – Formatting, елементи, които не са за превод – Non-translatables, цифри – Numbers, пунктуация и двойни спейсове – Punctuation and whitespace, проблеми на ниво сегмент – Segment-level problems, правопис и граматика – Spelling and grammar, тагове – Tags, терминология – Terminology, грешки, които не са категоризирани – Uncategorized), но без да им дава конкретна стойност.

Както се вижда, във всяка програма се отдава различна важност на отделните видове грешки. Значението им обаче варира според влиянието, което оказват върху превода. Например правописна грешка е много по-сериозен пропуск в сравнение с двоен празен символ.

Инструментът Мемсорс¹⁴⁷ не поддържа разграничаване на грешките според вида им или влиянието, което оказват върху превода, а според реда, в който са намерени в текста. Единствената възможност за потребителя е да ги сортира по вид и да игнорира тези, които смята за недействителни.

Поради различните интерпретации за важността на типовете грешки в тази статия се предлага следната обща класификация, основаваща се на възможните негативни ефекти, които дадената грешка може да окаже на качеството на превода (Таблица 2).

Таблица 2. Класификация на грешки при превод и тяхното влияние за правилното пренасяне на съсържанието

Скала		Вид на гешката
1	Оказва слабо или никакво влияние върху качеството на превода; рядко може да доведе до объркване	<u>Несъответствие в пунктуацията:</u> – оградящи символи (скоби, кавички) – липса на единия знак, липса на двата знака; липса на единия или и двата знака и наличие на друг знак; наличие на различни знаци около една дума; – различен, липсващ или излишен пунктуационен знак в края на изречението; – излишни или липсващи празни символи (спейсове, табулации); – излишен нов ред / липса на нов ред.
2	Може да доведе до объркване в зависимост от контекста	<u>Графични несъответствия:</u> – несъответствие в цифровите изрази, липсващи, объркани или разместени цифрови изрази (несъответствия в числа, дати, часове, дробни, номерация и др.). При определени ситуации обаче програмите могат да сметнат за грешка нещо, което е вярно (превърщане на градуси от Целзий към Фаренхайт, локализиране различни метрични системи и др.); – несъответствие в интернет линкове, имейли и др.; – несъответствие в комбинациите от цифри и букви.
3	Риск за сериозна подмяна на съдържанието на текста	<u>Несъответствия в пълнотата на превода:</u> – празни сегменти; – сегментите в целевия език и езика източник съвпадат. В различните инструменти се разглежда и като текст, който не е преведен; – несъответствие в главните букви в началото на сегмента или изречението; – изпуснати, добавени, разменени букви; – наличие или липса на специфични символи; – наличие на знаци от друга азбука в думата.

¹⁴⁴ <http://www.qa-distiller.com/en>

¹⁴⁵ <http://autoupdate.lionbridge.com/LTB3/>

¹⁴⁶ <https://www.memoq.com/>

¹⁴⁷ <https://www.memsource.com/>

4	Неприемлива грешка	<p><u>Правопис:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – повторени думи; – изпуснати думи (могат да бъдат засечени само когато се отнасят до съкращения или думи, намиращи се между кавички, скоби или в комбинация с числа); – несъответствие в съкращения (за да бъдат засечени подобни несъответствия, е необходимо да бъдат въведени предварително в настройките); – липса на преведени части от изречението (подобна липса се отразява най-често, като бъде сравнена дължината на изреченията в %); – последователната употреба на конкретни думи и термини в текста. <p><u>Граматика:</u></p> <p>Само някои инструменти са снабдени с подобна функция за най-разпространените езици. При езици с малък брой носители, като шведски, датски, фински, български и др., програмите за оценка на превода не поддържат проверка на граматиката. Настоящите програми не притежават подобна функция и тя няма да бъде тествана.</p>
---	--------------------	---

3. Експеримент за сравнение на системите за проверка на качеството на превода

На пазара има много инструменти за проверка на качеството, които се предлагат в платена или безплатна версия и могат да бъдат разделени на самостоятелни и вградени в програмите за компютърнопомогнат превод. За настоящото проучване бяха избрани Кю Ей Дистилър¹⁴⁸ и Ексбенч¹⁴⁹ като самостоятелни програми и вградената опция на Традос¹⁵⁰.

3.1. Създаване на тестов корпус за проверка на качеството на превода

Текстовете, използвани за създаването на тестовия корпус, отговарят на следните предварително формулирани критерии:

- да бъдат преведени от човек, а не автоматично;
- да принадлежат към различни функционални стилове;
- да бъдат от английски към български;
- да бъдат не по-кратки от 100 думи;
- да бъдат не по-малко от 30 документа;
- да бъдат свободно достъпни онлайн.

Критериите са подбрани, за да се илюстрират в достатъчна степен формалните особености на различните типове текст, принадлежащи към различни функционални стилове (и тематични области), както и да се предостави достатъчно голям обем от материали за провеждане на изследването.

Текстовете принадлежат към следните функционални стилове: административен (и правни документи), научен (химия), художествен, научнопопулярен (маркетинг) и са взети от уебсайтовете на Европейския съюз¹⁵¹, Европейската агенция по химикалите¹⁵², „Двуетикова библиотека“¹⁵³, Проектът „Гутенберг“¹⁵⁴, EuroLex¹⁵⁵, от българските институции – Президента на републиката¹⁵⁶, Съвета на министрите¹⁵⁷, Министерството на транспорта, информационните технологии и

¹⁴⁸ <https://www.qa-distiller.com/en>

¹⁴⁹ <https://www.xbench.net/>

¹⁵⁰ <https://www.sdltrados.com/>

¹⁵¹ https://europa.eu/european-union/index_bg

¹⁵² <https://echa.europa.eu/home> и <https://chemicalsinourlife.echa.europa.eu>

¹⁵³ <http://www.bglibrary.net/en-bg-title.htm>

¹⁵⁴ <https://www.gutenberg.org/>

¹⁵⁵ https://eur-lex.europa.eu/summary/chapter/2301.html#arrow_230101

¹⁵⁶ <https://m.president.bg/bg/>

¹⁵⁷ <https://www.gov.bg/>

съобщенията¹⁵⁸ и Министерството на финансите¹⁵⁹. Литературните текстове са от „Финансистът“ от Теодор Драйзер¹⁶⁰, „Дракула“ от Брам Стокър¹⁶¹, „Какво знаеше Мейси“ от Хенри Джеймс¹⁶², „От човешкото робство“ от У. Съмърсет Моъм¹⁶³ и „Мъдростта на отец Браун“ от Г. К. Честъртън¹⁶⁴. За маркетинг са от страниците в „За нас“ на някои компании¹⁶⁵. Общият брой на анализиранияте текстове е 35. Кратка статистика се предлага в Таблица 3:

Таблица 3. Количествена информация

Брой текстове	Функционални стилове и тематични области	Брой думи в документ	Общ брой думи
10	административни текстове от правителствени уебсайтове	между 130 и 700 думи на текст	4439
10	административни текстове (правни)	между 5500 и 8500 думи	193 086
5	научни текстове (химия)	между 480 и 620 думи	5366
5	художествени текстове	между 260 и 1200 думи	6325
5	научнопопулярни текстове (маркетинг)	между 140 и 600 думи	3750

Преди експеримента изходните и преводните текстовете бяха подравнени по изречения и преобразувани в двуезков файл в .xliff формат с инструмента за подравняване на Традос Студио (Trados Studio¹⁶⁶). Това е необходимо, за да се елиминира рискът от грешно сегментиране по време на автоматичната проверка на качеството на превода и създаването на допълнителни грешки. Тук е мястото да се спомене, че за да се постигне възможно най-добър резултат, настройките на инструментите се персонализират за всеки конкретен проект. За целите на експеримента бяха активирани всички настройките, отнасящи се до откриване на несъответствията, описани по-горе.

Имената на тестовите двуезикови файлове са преименувани според типа текст, който представляват: ЕСНА – научни текстове (химия); Eurolex – административни текстове (правни); Gov – административни текстове; Lit – художествена литература; Mark – научнопопулярни текстове (маркетинг).

В текстовете целенасочено бяха въведени грешки, съответстващи на класификацията. Целта беше да се провери дали инструментите ще могат да ги открият.

4. Анализ на резултатите от експеримента

Беше проведен експеримент, в който последователно текстовете със заложените грешки бяха обработени с избраните програми за оценка на качеството на превода. Резултатите от експеримента са представени в Таблица 4.

¹⁵⁸ <https://www.mtitc.government.bg/en>

¹⁵⁹ <https://www.minfin.bg/en/2>

¹⁶⁰ <https://www.gutenberg.org/files/1840/1840-h/1840-h.htm>

¹⁶¹ <https://www.gutenberg.org/files/345/345-h/345-h.htm>

¹⁶² <https://www.gutenberg.org/files/7118/7118-h/7118-h.htm>

¹⁶³ <http://www.gutenberg.org/cache/epub/351/pg351.html>

¹⁶⁴ https://www.gutenberg.org/files/223/223-h/223-h.htm#link2H_4_0001

¹⁶⁵ <https://www.ithub.kaufland.bg/about>; <https://www.vivacom.bg/en/about/about-us/company/who-are-we>; <https://www.econt.com/econt-express>; <https://womeninbusiness.bg/%D0%B7%D0%B0-%D0%BD%D0%B0%D1%81/>; <https://www.postbank.bg/bg-BG/Za-nas/Za-Poshtenska-Banka>

¹⁶⁶ <https://www.sdtradost.com/blog/enhanced-alignment-tool-trados-studio-2019.html>

Таблица 4. Резултати от експеримента за проверка на работата на инструментите за оценка на превода

	Общ брой заложен грешки	Xbench	QA Distiller	Trados
ЕСНА 1 – 5	164	87 + fp*	109 + fp	134 + fp
Gov 1 – 10	176	110 + fp	96 + fp	149 + fp
Lit 1 – 5	128	39 + fb	22 + fb	108 + fp
Mark 1 – 2	75	39 + fp	46 + fb	71 + fp
Eurolex 1 – 10	303	215 + fp	169 + fp	249 + fp

*fp – false positive. Програмата е отчетла като грешка нещо, което е правилно. Отнася се за части от текстовете, които не са били модифицирани за целите на експеримента.

Що се отнася до програмите, можем да заключим, че Традос се е справил най-добре с намирането на правописни грешки, Ексбеч – в съкращенията и частичните преводи, а Кю Ей Дистилър – в засичането на нетипични за българския език символи.

Резултатите от експеримента показват, че всичките инструменти са се справили много добре с намирането на пропуските с критичност от 1 до 3. Изключение правят форматите на дати, локализирането при изписването на цифрови изрази в хиляди и наличието на българска пунктуация – тези елементи са засечени, но тълкувани като грешки.

Грешки с критичност 1 се откриват винаги. Понеже става дума за липсващ ограждащ символ и пропуснати празни символи, подобни грешки са с минимални последствия за качеството на превода. Например:

Изходен език: *(1) ... of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) provides...*

Целеви език: *(1 ... от Договора за функционирането на Европейския съюз ДФЕС) Съюзът подкрепя...*

Грешки с критичност 2 също винаги се откриват (несъответствие между цифри, линкове и комбинации от цифри). Тук е необходимо да се подчертае, че от контекста зависи дали са реални, или не. Към тази група принадлежат и значителна част от намерените „фалшиви грешки“ (fp):

Изходен език: *It will be launch on March 17, 2020 at 2 pm Bulgarian time, as the local authorities...*

Целеви език: *Той ще бъде отворен на 17 март 2020 г. в 14.00 ч. българско време като преди това местните власти...*

Изходен език: *https://data.europa.eu/euodp/en/legal_notice*

Целеви език: *https://data.europa.eu/euodp/bg/legal_notice*

Пример за „фалшива грешка“. Програмата е засекла липсата на скоби в целевия език и го сигнализира като пропуск:

Изходен език: *...territory of the Member State(s) shall not...*

Целеви език: *...територията на държава/и-членка/и не...*

При стойност 4 се забелязват различия в поведението на отделните програми. Ексбеч и Кю Ей Дистилър не отчитат проблеми с правописа, докато Традос се справя значително по-добре. Въпреки това и тук се отразяват като грешки правилни думи: *правоприлагане, дихлоробензен, ароматизатори, Биоцид, договорка, киберсигурност* и др. Същата е ситуацията и с чуждестранни имена: *Andrew Jackson – Андрю Джаксън*.

Безспорното и изключително много ценено в преводаческия бранш предимство на тези програми, когато става дума за сериозност 4 от скалата – възможността да откриват несъответствия в употребата на конкретни думи, което да доведе до загуба или объркване на значението. Става дума

за последователната употреба на едни и същи думи / термини в целия текст на целевия език. Сами по себе си думите в конкретен сегмент са използвани правилно, но това, че не са еднакви навсякъде, може да породи объркване.

Изходен език: *in cases falling under points (c) and (d) of Article 2(2), documentary evidence that the conditions laid down therein are met.*

Целеви език: *в случаите, попадащи в приложното поле на член 2, параграф 2, букви в) и г), **документи, доказващи**, че са изпълнени условията, **посочени** в тези разпоредби.*

Целеви език: *в случаите, попадащи в приложното поле на член 2, параграф 2, букви в) и г), **документално доказателство**, че са изпълнени условията, **постановени** в тези разпоредби.*

Когато става дума за несъответствия в употребата на думи/термини, системите работят и по посока на езика източник. Това е допълнителна настройка, която трябва да бъде активирана ръчно.

Изходен език: *Such family members shall retain their right of residence exclusively on personal basis.*

Изходен език: *Such family members shall retain their right of residence exclusively on a personal basis.*

Поведението на програмите за български език заслужават отделно внимание. Най-общо – засегнати са някои специфични пунктуационни правила и знаци (не се справят с правилното отчитане на български кавички), които не присъстват в повечето други езици:

Целеви език: *„...към 1 август 2019 г., при условие че са спазени...“*

За програмите българските кавички са неправилни поради различието им с тези в изходния език:

Изходен език: *Almost 90 % of the inspected products do not contain substances...has an obligation to provide it when requested*

Целеви език: *Почти 90 % от проверените продукти не съдържат вещества...има задължението да я предоставя при поискване*

Както бе писано по-горе, има случаи, в които програмите се държат по различен начин при един и същи текст. Кю Ей Дистилър открива немските букви като „повредени знаци“, защото са в български текст:

Изходен език: *...Südfrüchte Großhandlung Lidl & Co. at Heilbronn as a shareholder in 1930, which was then renamed...*

Целеви език: *... Südfrüchte Großhandlung Lidl & Co. в Хайлброн като акционер през 1930 г., който бива преименуван...*

Ексбенч е особено чувствителна програма, що се отнася до съкращенията и комбинациите от цифри и букви:

Изходен език: *... fluorinated greenhouse gases – such as hydrofluorocarbons (HFCs), perfluorocarbons (PFCs), sulphur hexafluoride (SF6).*

Целеви език: *... флуорирани парникови газове – като хидрофлуоровъглероди (HFC), перфлуоровъглероди (PFC), серен хексафлуорид (SF6).*

Безспорно е предимството на програмите за проверка на качеството. За оптимални резултати обаче винаги са необходими персонализирани настройки и човешка преценка.

Заклучение

Както е видно от цитираните примери, и трите инструмента за проверка на качеството (Екс-бенч, Кю Ей Дистилър и Традос) са открили несъответствия с критичност от 1 до 3, като липса или наличие на еднакви препинателни знаци в края на изречението, липса на еднаквост при главни букви на ниво изречение, липса или разместване на символи. Не е така за специфичните за езика правила, както се вижда от примерите по-горе. Те са възприети от програмите като грешки, които не са реални. Програмите за проверка на качеството на превода частично са се справили с пропуски при критичност 4, които представляват най-голям риск за загубата на информация при пренасянето на значението.

В заключение е важно да се отбележи, че при правилна употреба тези програми могат да улеснят работата на преводачите и специалистите, отговорни за качеството на един преводачески проект.

Цитирана литература / References

- Colina 2020: Colina, S. *Quality, translation*. “Routledge Encyclopedia of Translation Studies” edited by MONA BAKER and GABRIELA SALDANHA, Third edition published 2020 by Routledge, pp. 458 – 463.
<<https://www.routledge.com/Routledge-Encyclopedia-of-Translation-Studies-3rd-Edition/Baker-Saldanha/p/book/9781138933330>> [19.01.2021]
- Hansen 2010: Hansen, G. *Translation ‘errors’*. – In: Y. Gamber and Van Doorslaer L. (Eds.) *Handbook of Translation Studies*. Volume I. Amsterdam: John Benjamins, pp. 383 – 388.
<https://books.google.bg/books?hl=bg&lr=&id=BTwzAAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA385&dq=translation+error+classification&ots=bhrc4Gmjv2&sig=315Dpv8GDPsvv1SXo9Z8pp3ioxs&redir_esc=y#v=onepage&q=translation%20error%20classification&f=false> [19.01.2021]
- House 2015: House, J. *Translation Quality Assessment. Past and present*. First published by Routledge.
- Robinson 2012: Robinson, D. *Becoming a Translator*. An Introduction to the Theory and Practice of Translation. Third Edition. With additional technology-related contributions by Dorothy Kenny by Routledge.
- Seeburg 2006: Seeburg, D. *Quality Assurance for the Translation Industry: Tips and Tricks*. Choice Hotels International, Phoenix, AZ, U.S.A.
<<https://www.translationdirectory.com/article1164.htm>> [19.01.2021]

FUNCTIONALITIES AND WAY OF WORKING OF THE QUALITY ASSESSMENT TOOLS OF HUMAN TRANSLATION

Viktoriya Petrova
Institute for Bulgarian Language
viktoriya@dcl.bas.bg

Summary: The article proposes a system of errors through which translation quality assurance tools can be evaluated. For this purpose the programs were divided and analysed by their unique characteristics and the conditions in which they are used. The technical characteristics of the programs were described and a system of errors proposed. It is in accordance with the functionalities of the quality assessment programs. For the purpose of the study a bilingual corpus with translations from English into Bulgarian was created. The results of the experiment show that there is no common standard for determining the severity of errors for the quality assessment programs. They are good in detecting standardized inconsistencies in numbers, spelling, punctuation and other inconsistencies between the source and the target text. The number of false positives, however, is greater, which requires a final check by a proof-reader.

Keywords: *Quality Assurance, Translation, Evaluation Evaluation*

Viktoriya Petrova
Institute for Bulgarian Language
52, Shipchenski prohod Blvd., Bl. 17
Sofia 1113
Bulgaria